

Infotahvilt eemaldasid katte Enn Lillemets (vasakul) ja Indrek Kesküla.

MARIANNE LORENTS

Varangu valitsejamajas väärtustati Wiiraltit

Täpselt nädala eest möödus 120 aastat eesti kunsti suurkuju Eduard Wiiralti sünnist. Seda tähtpäeva peeti meele laupäeval kunstniku noorpõlveradadel Varangus ja Koerus.

ANDRES PULVER

andres.pulver@virumaateataja.ee

Varangu mõisavalitseja hoonel, kus Wiiralt noorpõlves elas ja kus valmisid ka tema esimesed kunstikatsetused, avati suurmeest meenutav infotahvel.

Tahvli avasid Väike-Maarja vallavanem Indrek Kesküla ja kunstiühingu Pallas esimees Enn Lillemets.

“Mida paremini me oma juuri tunneme, seda kindlamalt saame kahe jalaga maa peal seista,” sõnas Indrek Kesküla mälestustahvli avamisel.

Vallavanem nentis, et kui praegu kipuvad noored välismaale ning räägitakse avaratest võimalustest piiri taha õppima minekuks, siis Wiiraltil, kes oli ju lihtne maapoiss, õnnestus see juba saja aasta eest. “Ka väikesest Varangu külast oli võimalik välja kasvada Euroopa suurlinnadesse,” lausis Kesküla.

Koduloolane Aime Kinnep meenutas, et puidust mälestustahvel avati sel majal juba 1965. aastal, kuid ajahammas tegi oma töö.

Praegu kehvast seisusest oleva mõisavalitseja maja endaga on aga natuke kummalised lood,

mis väärksid põhjalikumat uurimist. Nimelt olevat hoone varem olnud Ao mõisa valitseja maja ning väidetavalt olevat samade palkide vahel sündinud Friedrich Robert Faehlmann. Hiljem võeti maja lahti ning viidi Varangule, kus see uuesti üles ehitati.

Eduard Wiiralt sündis 20. märtsil 1898 Peterburi kubermangus Kalitino mõisas. Aime Kinnep rääkis, et 1909. aasta märtsis siirdus tema isa Anton Varangule mõisavalitsejaks. “Eduard oli sel ajal tagasihoidlik ja vaikne raamatutega sõbrustav poiss,” rääkis Kinnep.

Joonistama õpetas Wiiralti ema Sophie-Elisabeth. Varangul joonistas noor Wiiralt kõike ja kõikjal.

“Mõisahoonetest jäädvustas ta töölistemaja, viinaköögi, tuuleveski, tellisetehase, lisaks Varangu mäed ja allikad. Huvi pakuvad ka tema tušijoonistused Varangu inimestest,” pajatas Kinnep.

Kahjuks ei ole kõik Wiiralti esimesed tööd säilinud, küll on alles “Maastik Varangult” 1914. aastast, samuti Varangul tehtud portree emapoolsest vanaisast ning tušijoonistus “Kalevipoeg puhkamas”. “Varangul on valminud veel teisi töid, mis säi-

linud, aga päris suur hulk on ka hävinud,” sõnas Aime Kinnep.

Koerus koolis käies huvitus Eduard Wiiralt aga hoopis raskejõustikust ning harjutas päris palju Varangu külasepa tehtud tõstekangiga. Joonistamist ta siiski ei unustanud ja portreeteris usinalt kaasõpilasi.

Ka väikesest Varangu külast oli võimalik välja kasvada Euroopa suurlinnadesse.

INDREK KESKÜLA
Väike-Maarja vallavanem

1915. aastal asus Wiiralt õppima Tallinna kunsttööstuskooli, tema vanemad aga kolisid Varangult naabruses asuvasse Liigvalla külla.

“Ka Liigvallas jäädvustas Eduard loomi ja maatöid, eriti meelsasti joonistas ta seal hobuseid ja koeri,” kõneles Aime Kinnep.

Õige pea sai Anton Wiiralt valitsejakoha Lammasküla mõisas Rakke lähedal ja perekond pidi taas kolima. 2009. aastal istutati Lammasküla parki Eduard Wiiralti mälestuseks punane tamm. “See puu on väga hea kasvuga ja juba pea seitsme meetri kõrgune,” rõõmustas Kinnep.

Lammaskülas käis Eduard Wiiralt suviti. Ühel suveõhtul jäi talle Rakkes kohaliku näite-trupi etendusel silma heledajuukseline Edru küla neiu Rosalie Pello, kellest sai mitme Wiiralti töö modell.

Koeru kultuurimajas toimus Wiiralti sünniaastapäevale pühendatud avatud seminar. Ettekandega esinesid kunstiajaloolane Mai Levin (ülevaade Wiiralti elust ja loomingust), kultuuriloolane Enn Lillemets (Wiiralti mälestustest), suguvõsauurija Andres Kruusmaa (Wiiraltite põlvnemine) ja keskkonna vanadpildid.net looja Marko Mänd (Koeru kihelkonna mõisad vanadel fotodel).

Seminari ajal sai kultuurimajas tutvuda Eduard Wiiraltit tutvustava väljapanekuga ning kultuurilooapäeva lõpetuseks vaadata Mark Soosaare teemakohast filmi “Maised ihad”.